

KAPITULA

DIECÉZNY ČASOPIS SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA

2/2018

BISKUPSKÝ ARCHÍV O JÁNOVI VOJTAŠŠÁKOVI

STRANA 6

PÁTER IGNÁC MATKULČÍK

STRANA 10

KOSTOL SV. ŠIMONA A JÚDU V KŇAŽEJ

STRANA 16

DUCH SVÄTÝ A ŽIVOT MLADÉHO ČLOVEKA

STRANA 21

EDITORIÁL

Milí naši čitatelia, opäť k vám prichádzame s niekoľkými článkami a správami časopisu Kapitula a pozdravujeme vás veľkonočným pozdravom Pán naozaj vstal z mŕtvych! Tento pozdrav, ktorý si Cirkev pamätá už dvetisíc rokov, je aj dnes pre nás všetkých prameňom sily a húževnatosti v práci za šírenie Božieho kráľovstva. V tomto zornom uhle vám, milí naši čitatelia, prinášame niekoľko článkov a aktualít zo života našej miestnej Cirkvi pod Tatrami.

Zostava textov je obvyklá. V aktualitách opisujeme veľkonočné obrady v našej katedrále a niekoľko detailov o tom, ako prebiehalo diecézne stretnutie mládeže s otcom biskupom Mons. Štefanom Sečkom. Poskytujeme vám aj niekoľko správ z misijnej práce našich misionárov v Latinskej Amerike a v Kazachstane. Prinášame vám aj informácie týkajúce sa procesu blahorečenia Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka, riaditeľ diecézneho archívu v Spišskej Kapitule nám poskytol informácie o tom, čo sa v archíve z písomnej pozostalosti Božieho sluhu nachádza.

V profiloch osobností Spišskej diecézy sme dali priestor spomienke na vychovávateľa oravskej mládeže v 70. a 80. rokoch, pátra Ignáca Matkulčíka z Vavrečky, od smrti ktorého v týchto dňoch ubieha 21 rokov. Náš spolupracovník z biskupských lesov Ing. T. Hutyra nám poskytol niekoľko cenných informácií a skvelých fotografií k téme ochrany prírody.

Hlavnou témou duchovného života a celého snaženia o šírenie evanjelia v tomto roku sú mladí ľudia. Daniel Lysý z mládežníckeho centra vo Važci napísal predovšetkým pre mladých ľudí pekný článok o Duchu Svätom ako o božskej osobe, s ktorou možno osobne komunikovať. Tento článok nám všetkým pomôže nasmerovať naše mysle na blížiac sa turíčne sviatky. Nech sa vám dobre číta.

Za redakciu

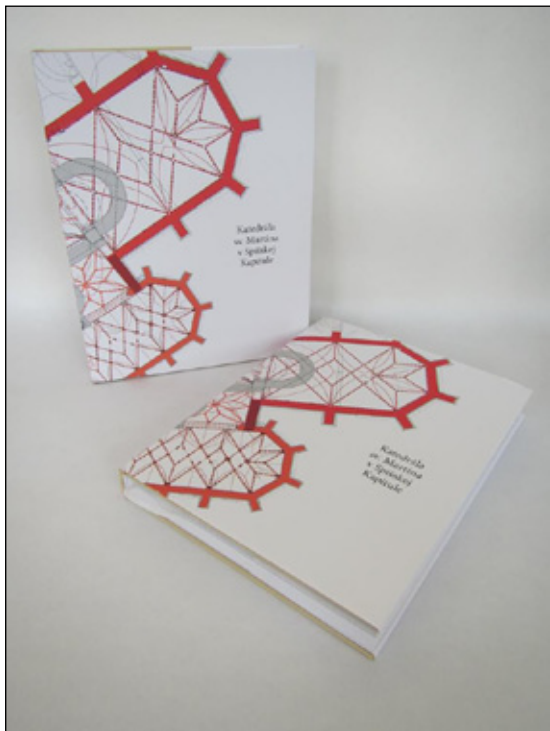
MONS. ANTON TYROL

OBSAH

- 2 EDITORIÁL
- 3 AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE
- 6 BISKUPSKÝ ARCHÍV O JÁNOVI VOJTAŠŠÁKOVI
- 10 PÁTER IGNÁC MATKULČÍK,
HORLIVÝ APOŠTOL ORAVSKEJ MLÁDEŽE
- 13 ERKO - HKSD V SPIŠSKEJ DIECÉZE
- 16 KOSTOL SV. ŠIMONA A JÚDU V KŇAŽEJ
- 17 OCHRANA PRÍRODY V LESOCH SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA
- 21 DUCH SVÄTÝ A ŽIVOT MLADÉHO ČLOVEKA

AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE

POŽEHNANIE OBNOVENÝCH PRIESTOROV V KATEDRÁLE

Vo štvrtok 1. marca 2018 sa v popoludňajších hodinách v Katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule uskutočnila slávnosť požehnania obnovených priestorov katedrály. Diecézny biskup Mons. Štefan Sečka požehnal južnú sakristiu a tzv. westwerk, čiže reprezentačné priestory na druhom podlaží, v ktorých je umiestnená najstaršia časť historickej knižnice biskupstva. Podujatie potom pokračovalo v Penzióne St. Martin, kde sa uskutočnila premiéra filmového dokumentu s názvom Katedrála sv. Martina Spišská Kapitula. Autormi tohto filmového dokumentu sú: Ivan Janovský (réžia a scenár) a Magdaléna Janovská. Napokon tretím bodom slávnosti bola prezentácia monografie Katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule (eds. Magdaléna Janovská, Vladimír Olejník, vydala Rímskokatolícka cirkev, Biskupstvo Spišské Podhradie v roku 2017, s podporou Ministerstva kultúry SR). V závere slávnosti sa diecézny biskup Mons. Štefan Sečka poďakoval mnohým odborníkom z oblasti

kultúry a umenia, ktorí sa výnimočným spôsobom zaslúžili o výskum umeleckého a historického dedičstva spišskej katedrály. ■

VEĽKONOČNÉ OBRADY V KATEDRÁLE SV. MARTINA

Tohoročné veľkonočné obrady v katedrále sv. Martina prebehli v nábožnej a radostnej atmosfére. Kvetný víkend – tradičné stretnutia mládeže s diecéznym biskupom – sa v našej diecéze už niekoľko rokov presúva na čas po Veľkej noci, preto sa na Kvetnú nedeľu v katedrále konala slávnostná liturgia Pánovho vstupu do Jeruzalema s požehnaním ratolestí. Hlavným celebrantom bol diecézny pán biskup Mons. Štefan Sečka. Na Zelený štvrtok bola v dopoludňajších hodinách slávnostná sv. omša svätenia olejov a obnovy kňazských sľubov. Diecézny pán biskup pri nej povzbudil kňazov byť vo farnostiach pre svojich veriacich a neustále si prehlbovať kňazskú identitu. Pri večerných bohoslužbách sa prítomným veriacim prihovoral rektor seminára vsdp. Peter Majda, ktorý povzbudil veriacich uskutočňovať obetujúcu sa lásku Ježiša Krista. Na Veľký piatok sa prítomným prihovoral diecézny biskup Mons. Štefan Sečka myšlienkou z pašií. Povzbudil prítomných nasledovať Ježiša v znášaní ťažkostí, čím sa môžeme pripojiť k dielu vykúpenia sveta.

Na Bielu sobotu sa obrady začali po západe slnka. Liturgiu viedol opäť diecézny pán biskup. Homíliu mal pán kaplán Miroslav Baloga, ktorý na peknom príklade vysvetlil súvis utrpenia a smrti so vzkriesením tela a večným životom. Súčasťou Veľkonočného trojdnia bolo aj slávenie lamentácií v piatok a sobotu ráno, a pobožnosť krížovej cesty na Veľký piatok. Na Veľkonočnú nedeľu sme v celej diecéze čítali pastiersky list otca biskupa. Jeho hlavnou myšlienkou bola symbolika svetla a vody. Pán biskup v ňom pozval mladých ľudí na stretnutie v Spišskej Novej Vsi a neskôr na celoslovenské stretnutie v Prešove (P18). ■

DOC. ANTON LISNÍK ČLENOM EAVU

Z centra Európskej akadémie vied a umení sme dostali správu o tom, že kňaz Spišskej diecézy doc. Anton Lisník bol dňa 3. marca 2018 prijatý za člena tejto prestížnej európskej inštitúcie, ktorú svojho času založil viedenský arcibiskup kardinál Franz König. Cieľom európskej akadémie je vytvárať kontakty a prispievať k pokroku vo vede a umení, o čo sa usiluje rozširovaním myšlienok tolerancie, humanizmu a európskej integrácie. Pri tejto príležitosti sa konala aj slávnostná inaugurácia nových členov. Členovia akadémie sa venujú aktuálnym spoločenským a vedeckým otázkam na interdisciplinárnych kongresoch, sympóziách a iných celosvetových vedeckých podujatiach. Akadémia pracuje v 7-mich sekciách: umenie, medicína, humanitné, technické a environmentálne vedy či teológia. Novoprijatí členovia sú zaradení do sekcií podľa ich vedeckého zamerania. Prezident Akadémie a zároveň jej spoluzakladateľ, rakúsky kardiochirurg prof. Dr. Dr. h. c. Felix Unger, odovzdal toho roku menovací dekrét aj doc. ThDr. PaedDr. Antonovi Lisníkovi, PhD. z Katolíckej univerzity v Ružomberku, ktorý bol zaradený do 5. pracovnej sekcie s názvom Spoločenské vedy, právo a ekonomika, pre jeho interdisciplinárnu aplikáciu princípov Sociálnej náuky Cirkvi do ekonómie a manažmentu. Novému členovi EAVU, akademikovi A. Lisníkovi, srdečne blahoželáme a prajeme mu, aby aj

v tejto inštitúcii šíril dobré meno Slovenska a zasadiť sa o šírenie kresťanských princípov. ■

**WEB-STRÁNKA O BOŽOM SLUHOVI
BISKUPOVI JÁNOVI**

Z farnosti Zákamenné na Orave – z rodnej obce Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka – sme prijali správu, že pred časom bola v réžii farského úradu vytvorená nová internetová stránka, ktorá zachytáva všetky potrebné informácie o procese blahorečenia Božieho sluhu: životopis, rozličné informácie, citáty a pod. Mimoriadne cenné sú jednak historické fotografie z jeho života, a taktiež rozličné svedectvá ľudí, ktorí vyzývajú Božieho sluhu v ťažkostiach, a podobne. Naši čitatelia tam nájdu aj všetky patričné kontakty na správcov tejto stránky, alebo môžu požiadať o sprostredkovanie kontaktu na tých, ktorí v kauze blahorečenia pracujú. Na tejto stránke možno nájsť aj informácie o pripravovaných udalostiach súvisiacich s procesom blahorečenia Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka. Veríme, že stránka zaujme čitateľov a že prinesie svoje najmä duchovné ovocie. Adresa stránky je www.biskup-jan.sk. ■

SPRÁVY Z MISÍÍ

Náš misionár Janko Piatak nám z juhoamerickej Bolívie poslal pozdrav formou časopisu, v ktorom sa dozvedáme, že do svojej farnosti dostal nového pomocníka, kaplána Tomáša Fajta z Poľska. V časopise predstavuje jeho cestu ku kňaz-

stvu a okolnosti, za ktorých sa rozhodol pracovať v misiách. Počas našich zimných mesiacov majú v Latinskej Amerike leto a s ním sú spojené veľké prázdniny, ktoré kňazi-misionári využili jednak na relax, a jednak na duchovné zotavenie sa vo forme duchovných cvičení. V spomínanom časopise je pútavou formou opísaná história zjavení Panny Márie Juanovi Diegovi, ako aj opis pokresťančenia Aztékov. V závere časopisu je krátka správa o stavbe nového kostola v Jankovej farnosti Concepción. Podporiť ju možno na bankovom účte IBAN SK0809000000000522512863. Do redakcie sa nám prihlásili aj misionári z iného „konca sveta“, z kazašskej Karagandy. Otec Vladimír s niekoľkými dobrovoľníkmi (sestry Alma a Michaela, Adam, Peťo, Zuzana) radostne pracuje pri formácii mládeže a dospelých. Píše o viacerých stretnutiach, ktoré sa uskutočnili v tomto roku v Sarani, Karagande a inde. Na stretnutiach sa rád zúčastňuje aj miestny pán biskup. Potešilo nás aj to, že jeden z uskutočnených kurzov sa špeciálne venoval miništrantom. ■

PUTOVANIE NA SVÄTÝ HOSTÝN

Od nášho čitateľa, p. Miroslava Jozefiaka z Oravy, sme do redakcie Kapitula dostali správu o putovaní na Svätý Hostýn na Morave. Išlo o dvojdnú púť, ktorá mala začiatok na Svatom Kopečku, z ktorého štartovali dňa 16. marca 2018 a potom ešte nasledujúci deň (17. marca) prechádzali cez obce Tršice, Prosenice, Radslavice, Nahošovice, Dřevohostice, Lipová, Křtomil. Pešia púť, ktorá merala cca 50 km, dala účastníkom možnosť vnímať prostredie, jeho podmienky, vidieť kultúru, spôsob života tamjších obyvateľov. Bola to vynikajúca príležitosť vydať svedectvo o svojej viere, a taktiež sa

ponoriť do ticha a meditovať ho v biblických súvislostiach, o ktorých pán Jozefiak veľmi kompetentne v správe píše. Samozrejme, veľký úžitok a radosť z púte mali účastníci vo forme prehĺbenej úcty voči Panne Márii Nanebovzatej a predovšetkým zo sviatostí prijatých na týchto miestach. ■

MONS. ANTON TYROL
GENERÁLNY VIKÁR

DIECÉZNE STRETNUTIE MLÁDEŽE VYKROČ 2018 V SPIŠSKEJ NOVEJ VSI

V sobotu 7. 4. 2018 prišlo do Spišskej Novej Vsi viac než 500 mladých ľudí z celej Spišskej diecézy, aby sa stretli s diecéznym biskupom Mons. Štefanom Sečkom v rámci stretnutia mládeže Vykroč. Podujatie nieslo názov Odvaha – život, rozhodnutie poslanie. Práve toto sú oblasti, ktoré v Cirkvi rezonujú tento rok zvlášť intenzívne. Od septembra minulého roka sa mladí na Slovensku pripravujú na národné stretnutie mládeže P18, ktoré bude v Prešove v júli tohto roka. Ešte dôležitejšou udalosťou v živote Cirkvi však bude Synoda o mladých a pastoraácii povolaní v októbri 2018. Aj preto sme pre Vykroč 2018 zvolili tému odvahy v živote, rozhodnutiach a poslaní mladých. Otec biskup privítal mladých hneď v úvode stretnutia. Niekoľkými slovami sa mladým prihovril aj primátor mesta Spišská Nová Ves Ján Volný. Hostami podujatia boli kňaz Andrej Darmo a skupina F6, ktorí mladých povzbudzovali slovom i piesňami. Na stretnutí tiež zazneli životné svedectvá rehoľnej sestry Márie Pavly OSU a členovia z miestneho mládežníckeho spoločenstva zahráli scénu o mladom človeku a jeho hľadaní Boha. Chceli sme ich týmto príbehom osloviť a ukázať im, že v skutočnosti je to vždy Pán, kto nachádza a vyslobodzuje človeka z každého trápenia a krízy života, uviedol Tomáš Haničák, ktorý toto predstavenie s mladými pripravil. Podujatie vyvrcholilo slávnostnou sv. omšou vo farskom kostole, ktorú hudobne sprevádzal zbor mladých z Dolného Kubína. Všetkým kňazom, ktorí prišli vysluhovať sviatosť zmierenia, ako aj všetkým dobrovoľníkom, ktorí pomáhali pred i počas tohto podujatia, úprimne ďakujeme. ■

DANIEL LYSÝ
KOMISIA PRE MLÁDEŽ

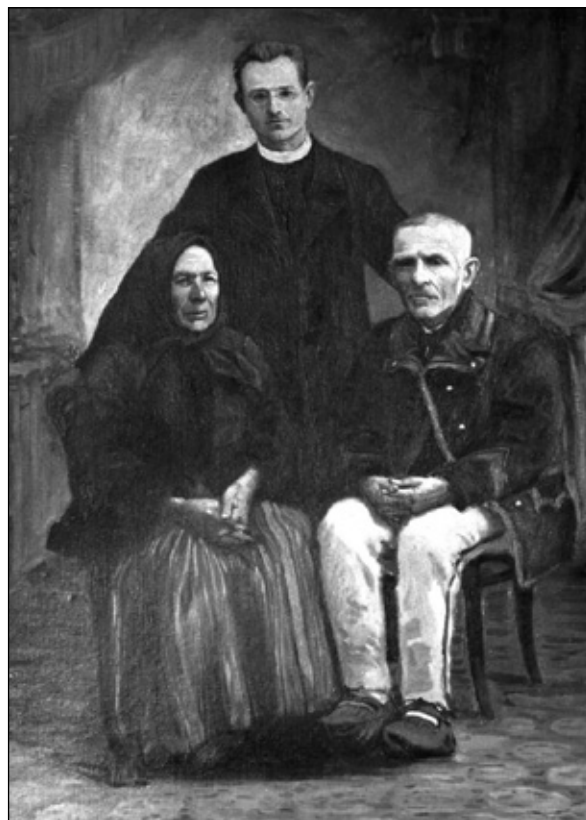
BISKUPSKÝ ARCHÍV O JÁNOVI VOJTAŠŠÁKOVI

Pán magister V. Olejník, v súčasnosti ste vedúcim archívárom Archívu Spišského biskupstva v Spišskej Kapitule a v tejto funkcii ste už niekoľko rokov. Ste teda plne kompetentný prezradiť našim čitateľom, aké dokumenty z čias biskupskej služby Božieho sluhu Jána Vojtaššáka sa v archíve nachádzajú.

Náš archív uchováva niekoľko takzvaných archívnych fondov – teda navzájom spolu súvisiacich veľkých súborov dokumentov, ktoré počas svojej existencie vyprodukovala jedna konkrétna inštitúcia, či osoba. Medzi najväčšie takéto fondy patrí Archívny fond Spišské biskupstvo. Obsahuje predovšetkým úradnú korešpondenciu diecéznej kancelárie Spišského biskupstva z rokov 1900 – 1980, ale aj úradné knihy, spisy ekonomického charakteru, napríklad aj vizitačné protokoly z rokov 1629 – 1931 a podobne. A práve v tomto fonde sa nachádza najviac úradnej korešpondencie z obdobia, kedy na spišskom biskupskom stolci bez vonkajšieho obmedzovania pôsobil Boží sluha biskup Ján Vojtaššák – teda z rokov 1921 – 1949. Okrem toho máme v archíve niekoľko menších archívnych fondov, kde sa rovnako dajú nájsť dokumenty k pôsobeniu a činnosti biskupa Vojtaššáka. Asi najvýznamnejším z nich je pekná zbierka korešpondencie biskupa Vojtaššáka, ktorú viedol so svojím synovcom Tomášom Vojtaššákom z väzení a starobincov až do svojej smrti v roku 1965.

Je korešpondencia biskupa J. Vojtaššáka úplná? Ak nie, kde sa príslušné dokumenty nachádzajú?

Súbor korešpondencie biskupa Vojtaššáka zaiste nemôžeme považovať za kompletný, a to z niekoľkých dôvodov. V prvom rade nám úplne chýba jeho osobná korešpondencia. Dnes absolútne nevieme povedať, kde sa podeli biskupove osobné listy, jeho posledná pošta a osobný archív po jeho uväznení a neskoršom odsúdení. Mimo spomínaných zlomkov, ktoré uchoval Tomáš Vojtaššák, nám chý-

ba prakticky celá jeho osobná písomná pozostalosť. Čo sa týka už spomínanej úradnej korešpondencie diecéznej kancelárie v archívnom fonde Spišské biskupstvo, ani tá nie je kompletná. Chýbajú mnohé listy, ktoré v období rokov 1949 – 1951, ale aj neskôr, z archívu povýberali tzv. vládni zmocnenci, dosadení komunistickou mocou na všetky biskupské úrady v Československu. Týkalo sa to, samozrejme, aj nášho biskupstva. Títo zmocnenci mali obrovské právomoci, ktoré potierali osobné práva biskupov i celých úradov – kontrolovali úradnú i osobnú poštu, návštevy, telefónne hovory, postupne prakticky celý život biskupského úradu. Išlo o dnes len ťažko predstaviteľné popieranie osobných slobôd. Nebolo to len nejaké podozrenie z možného odpočúvania telefonátov, alebo čosi podobné. Bola to, povedal by som, otvorená „šikana“ osôb i celého úradu, otvorená kontrola celej činnosti. A práve títo vládni zmocnenci prenikali aj do archívov a účelovo z nich vyberali dokumenty, ktoré sa potom vytrhnuté z kontextov používali v monsterprocesoch proti osobám,

nepohodlným režimu. Z tohto dôvodu mnohé dokumenty, týkajúce sa biskupa Vojaššáka, dnes nemáme možnosť nájsť. Niektoré skončili ako „dôkazový“ materiál v spisoch prokuratúry či súdov, no o mnohých z nich nevieme nič. Samozrejme, že sa to netýka len a len dokumentov, týkajúcich sa biskupa Vojaššáka. Totalitná moc zbierala využiteľné dokumenty o všetkých svojich odporcoch. Chýbajú nám celé sady dôležitých dokumentov k takým osobnostiam medzivojnovkej kresťanskej inteligencie, ako je Ladislav Hanus, Jozef Špirko, pomocný spišský biskup Štefan Barnáš, ale aj k mnohým a mnohým kňazom biskupstva, ktorí boli sledovaní, či nejakým ďalším spôsobom priamo perzekvovaní.

Nachádzajú sa v archíve nejaké dokumenty týkajúce sa korešpondencie J. Vojaššáka s občanmi židovského pôvodu?

Áno, máme aj úradnú korešpondenciu takéhoto druhu – či už išlo o cirkevnoprávne záležitosti, ako napríklad pristupovanie k sviatostiam, alebo iné úradné listy.

Je našim historikom známa činnosť biskupa Vojaššáka vo veci prezidentských výnimiek počas druhej svetovej vojny?

V prvom rade treba celú situáciu vysvetliť. Dňa 9. septembra 1941 bol v Slovenskom štáte vyhlásený tzv. Židovský kódex – vládne Nariadenie č. 198/1941 Slovenského zákonníka o právnom postavení Židov. Definoval „Žida“ na rasovom a náboženskom princípe. U osôb, ktoré do tejto definície spadali, vo viacerých rovinách porušoval základné práva, zbavoval ich všetkého nehnuteľného a časti hnutelného majetku, vzťahovala sa na nich „pracovná povinnosť“ a podobne. Išlo v prevažnej miere o kópiu nemeckých protižidovských zákonov. Tieto rasovo a protinábožensky orientované zákony napadol Vatikán, a aj slovenskí katolícki biskupi – medzi nimi, samozrejme, aj biskup Vojaššák. Napriek týmto protestom však „Židovský kódex“ reálne platil a jediným legálnym východiskom z uvedenej situácie pre občanov židovského pôvodu boli tzv. prezidentské výnimky. Na základe § 255 tohto zákona bolo totiž možné u prezidenta republiky požiadať o oslobodenie z ustanovení tohto zákona. Ako čoskoro ukázala prax, prezidentská kancelária – ba podľa svedectva niekto-

rých archívnych dokumentov dokonca osobne prezident Tiso – požadovali, aby bola každá konkrétna žiadosť o udelenie prezidentskej výnimky podložená svedectvom nejakej významnejšej náboženskej osobnosti. Biskup Vojaššák bol jedným z tých, na ktorého sa žiadatelia o prezidentské výnimky obracali s prosbou o podporu svojich žiadostí.

Jestvujú nejaké dokumenty odrážajúce názory a postoje Božieho sluhu biskupa Jána k deportáciám Židov?

Samozrejme. Biskup Vojaššák viackrát napádal morálnu i právnu opodstatnenosť „Židovského kódexu“. Hneď po jeho prijatí poveril troch profesorov vtedajšej Vysokej školy bohosloveckej v Spišskej Kapitule vypracovať morálny posudok o tomto legislatívnom opatrení. Nesúhlasil s týmto opatrením. Je to zjavné aj z jeho ďalšej korešpondencie – či už pri vybavovaní záležitostí ohľadom krštenia Židov, alebo v písomnom styku s ostatnými biskupmi, pastierske listy, je toho viac. Biskup Vojaššák spolu s inými katolíckymi biskupmi podal už 12. marca 1942, teda ešte pred začatím deportácií Židov, memorandum, ktoré sa prihovárало za ponechanie Židov na Slovensku. Biskup Ján Vojaššák bol členom Štátnej rady, jej podpredsedom. Štátna rada bola na periférii politického diania. Jej návrhy a vyjadrenia politické orgány nerešpektovali. Čo sa týka zápisníc, nezachytávajú vždy to, čo sa počas stretnutí Štátnej rady povedalo, na čo reagovali aj samotní jej členovia.

Je možné v Archíve Spišského biskupstva nájsť nejaké dokumenty svedčiacie o angažovanosti biskupa J. Vojaššáka na záchranu Židov pred deportáciami?

Zrejme najvážnejším dokumentom, ktorým sa biskup Vojaššák spolu s ostatnými všetkými vtedajšími biskupmi Slovenska postavili na obranu Židov, bol spoločný pastiersky list slovenských biskupov z 8. marca 1943. Myšlienky v tomto dôležitom dokumente sú skoncipované na pozoruhodne vysokej právnickej úrovni. Zdôrazňuje sa v ňom, že nijakého jednotlivca, bez ohľadu na národnú príslušnosť, nemožno trestať a prenasledovať bez dokázania jeho osobnej viny. Rovnako nemožno za viny jednotlivca prenasledovať celý národ či národnostnú skupinu, alebo menšinu. Toto sú dôležité vyjadrenia, kto-

rými sa aj v ťažkej situácii stále platnej protižidovskej legislatívy slovenskí biskupi postavili na obranu rasovo prenasledovaných Židov. Nie sú to frázy. Je to právnický jazyk, obhajoba perzekvovanej skupiny v ovzduší zákonov, namierených proti tejto skupine.

Okrem toho samozrejme jestvujú dokumenty, svedčiace o tom, že sa biskup Vojtaššák priamo zasadzoval za záchranu konkrétnych osôb pred deportáciami. Išlo napríklad o Petra Edmunda Bárdoša, konvertitu zo židovstva a vtedy spišského bohoslovca, neskoršieho kňaza, na ktorého sa tiež vzťahoval Židovský kódex, a to aj napriek tomu, že bol pokrstený ešte pred druhou svetovou vojnou. Biskup Vojtaššák prosil prezidenta Tisa za tohto mladíka, ale aj za celú jeho rodinu. Snažil sa ich vymaniť spod pôsobnosti Židovského kódexu. Rovnako sa zasadil za mnoho ďalších rodín a jednotlivcov. V našom archíve máme dokumenty, ktoré svedčia o jeho intervencii u prezidenta Tisa prostredníctvom úradnej pošty, cez kanceláriu biskupského úradu. Ďalšie žiadosti vybavil prostredníctvom súkromných listov. Podal o tom svedectvo sám pri jeho vyšetrovaní, či počas súdnych pojednávaní.

Doklady o zainteresovaní biskupa J. Vojtaššáka sú aj v iných archívoch. Známa je napr. iniciatíva biskupa Vojtaššáka spojená s pamätným spisom Židov. Katolícki i evanjelickí biskupi dostali tento anonymný spis, v ktorom sa písalo, že deportovaní Židia boli väčšinou povraždení. Biskup J. Vojtaššák poslal ministrovi vnútra Alexandrovi Machovi list, v ktorom apeloval, aby sa deportácie neobnovili. Sprievodný list biskupa Vojtaššáka sa, žiaľ, dodnes nenašiel, ale o jeho existencii vypovedal v procese v roku 1947 A. Mach. Pamätný spis Židov sa však zachoval v niekoľkých odpisoch v rôznych archívoch.

Je známe nejaké vyjadrenie biskupa Jána z neskorších čias na tému deportácií, či iných podobných osudov židovských spoluobčanov počas druhej svetovej vojny?

V prvom rade treba chápať celkom prirodzenú skutočnosť, že biskup Vojtaššák, ohliadnuc sa po vojne na predošlé udalosti, musel na mnohé skutočnosti spomínať veľmi tristne. Nevie, či jestvuje nejaká jeho osobná výpoveď, nejaké vyznanie o smutných udalostiach, ktoré postihli židovský národ. Vo svojej autobiografii, ktorú napísal tesne pred smrťou v domove dôchodcov v Senohrabochoch pri Pra-

he, sa týmto udalostiam nevenoval. Celkovo situáciu okolo vzniku a zániku Slovenského štátu ponechal na objektívne zhodnotenie historikov v budúcnosti. Jestvujú však jeho výpovede pred súdmi – napríklad pred Okresným súdom v Spišskom Podhradí v roku 1947 – z ktorých je zjavné, že Židom pomáhal.

Aký bol postoj biskupa J. Vojtaššáka k žiadostiam o krst židovských obyvateľov a o prijatie do Katolíckej cirkvi v rokoch druhej svetovej vojny?

Biskup Vojtaššák bol pastierom svojho ľudu a diecézy. A ako taký sa snažil dodržiavať cirkevné predpisy a ustanovenia – aj tie o udeľovaní sviatostí. V prípade krstu inovercov vo všeobecnosti – teda nielen Židov – bol viazaný vtedy platným Kódexom kanonického práva z roku 1917. V ňom sa v prípade krstu dospelého zdôrazňovala náležitá príprava vo forme katechumenátu. Dospelý nemohol byť pokrstený bez vedomia a vlastnej vôle, ani bez predošlej prípravy. A toto biskup Vojtaššák dodržiaval. Po prijatí protižidovských zákonov v roku 1941 neúmerne vzrástol počet žiadostí o krst z radov židovského obyvateľstva a kulminoval v roku 1942. Nemožno generalizovať, iste v mnohých prípadoch šlo aj o úprimné konverzie. No štatistika ukazuje, že množstvo žiadostí o krst bolo motivovaných sna-

hou vymaniť sa spod protižidovskej legislatívy. Tieto skúsenosti mali v tomto období aj iné obrady a náboženské denominácie. Biskup Vojtaššák túto situáciu videl. A musel sa rozhodnúť. Iste to nebolo ľahké, úloha pastiera i každej vedúcej osobnosti, ktorá nesie zodpovednosť za zverený ľud, je nesmierne ťažká. Biskup Vojtaššák sa však prejavil ako pravý pastier a zástanca posvätnosti sviatosti krstu. Žiadal od svojich kňazov, aby preverovali úmysly žiadateľov o krst, a aby sa im počas katechumenátu intenzívne venovali. Ako sledujeme v korešpondencii s diecéznymi kňazmi, spočiatku, v roku 1938, trval na dvojročnej príprave, v roku 1939 to bol rok a neskôr od roku 1942 dĺžku obdobia prípravy nespécifikoval, prípadne žiadal aspoň niekoľko mesiacov. Najčastejšie sa však v tomto období spoliehal na úsudok svojich kňazov.

Ako sa dá všeobecne podľa vás zhrnúť postoj biskupa Jána Vojtaššáka k problematike deportácií židovského obyvateľstva?

Ako som už naznačil, Boží sluha biskup Ján Vojtaššák bol pastierom svojho ľudu, svojej diecézy. Dbal na dodržiavanie cirkevných zákonov. Rovnako bol však obyvateľom novovzniknutého štátneho útvaru – Slovenského štátu, ktorý považoval za dôležitý fakt v dejinách slovenského národa. A ako reprezentant cirkevnej hierarchie sa cítil zodpovedný aj pred svetskými zákonmi. Samozrejme, že nie so všetkými súhlasil. Nebol zaslepený. Videl dôsledky niektorých z nich – deportácie, obmedzovanie osobných slobôd obyvateľstva židovského pôvodu a podobne. On i ostatní katolícki biskupi Slovenska volali v týchto okolnostiach na poplach, písali odmietavé pastierske listy a podobne. Situácia však nebola ľahká. Treba si uvedomiť, že zákon po svojom prijatí zostáva zákonom. Možno ho kritizovať, možno s ním nesúhlasiť, no jeho platnosť tým nenarušíme a jeho prestúpenie je nevyhnutne spojené so sankciami. V mnohom by sa dala vtedajšia situácia počas prenasledovania Židov porovnať s dnešným bojom katolíckych biskupov nielen na Slovensku, napríklad v dôležitých otázkach legalizácie potratov, eutanázie a ďalších morálne neprijateľných legislatívnych opatrení. Napriek všetkým snahám Konferencie biskupov Slovenska i katolíckych kňazov nemožno v žiadnom prípade generalizovať, že by dnes verejnosť v celej šírke zdieľala názory Katolíckej cirkvi, prípadne, že ich bez výhrady prijíma. Rovnako ťažko a bez

zjavnej kladnej odozvy musel znieť hlas katolíckeho episkopátu aj v obdobiach deportácií židovského obyvateľstva počas druhej svetovej vojny.

Ďalšou dôležitou okolnosťou, ktorú niektorí historici opomínajú, je otázka informovanosti o tom, čo sa s deportovanými občanmi židovského pôvodu dialo ďalej. Všetky reakcie biskupa Vojtaššáka a jeho rozhodnutia musíme posudzovať z hľadiska úrovne poznania situácie v danom období, teda ešte pred prienikom akýchkoľvek informácií o koncentračných táboroch, nie z hľadiska dnešných poznatkov o holokauste, či plánoch nacistického Nemecka na „konečné riešenie“ židovskej otázky. Až do útoku známej dvojice Vrba a Wetzlera z Auschwitzu v apríli 1944 verejnosť o táboroch nevedela nič určité. Dokonca ani týmto dvom očitým svedkom najprv spojenci úplne neverili. Videl som o tom dokumenty v Archíve Ministerstva zahraničných vecí v Prahe, kde sa nachádzajú archívy Československej exilej vlády v Londýne. Koncentračné tábory sa dlho považovali len za tábory sústredovacie (koncentrovať znamená sústreďovať), prípadne pracovné. Dnes už vieme, čo sa, žiaľ, dialo. Musíme si však uvedomiť úroveň rýchlosti šírenia informácií a ich overovania počas druhej svetovej vojny. Som presvedčený, že biskup Vojtaššák o plánoch na likvidáciu Židov nevedel. A verejne známym perzekúciám židovského obyvateľstva sa snažil na svojom poste zabrániť nakoľko mohol.

S MGR. VLADIMÍROM OLEJNÍKOM SA ZHOVÁRAL
MONS. ANTON TYROL

PÁTER IGNÁC MATKULČÍK, HORLIVÝ APOŠTOL ORAVSKEJ MLÁDEŽE

Dejiny šírenia evanjelia sú celkom určite veľmi pestré a v každom historickom období aj veľmi originálne. Ich originalita spočíva v tom, že Pán Boh si vždy nájde spôsob, ako sa postará o svojich verných. Robí to zrejme tak, že tí najhorlivejší kresťania vybadajú znaky časov, dobre sa v nich zorientujú a potom sú pre svojich súčasníkov veľmi užitoční. A ak sú pritom ochotní aj niečo obetovať, niečo ho sa zrieknuť, alebo aj podstúpiť nejaké utrpenie, ich práca potom nadobúda mimoriadnu mieru Božieho požehnania.

Príkladom takéhoto človeka bol oravský kňaz z rehole sv. Vincenta de Paul, páter Ignác Matkulčík, CM (1929 – 1997). Stručne ho možno predstaviť ako pokorného a horlivého apoštola oravskej mládeže, najmä v 70-tych a 80-tych rokoch, v čase silného ateistického režimu, keď predtým v 50-tych a 60-tych rokoch ukázal svoju vernosť ako väzeň pre Krista.

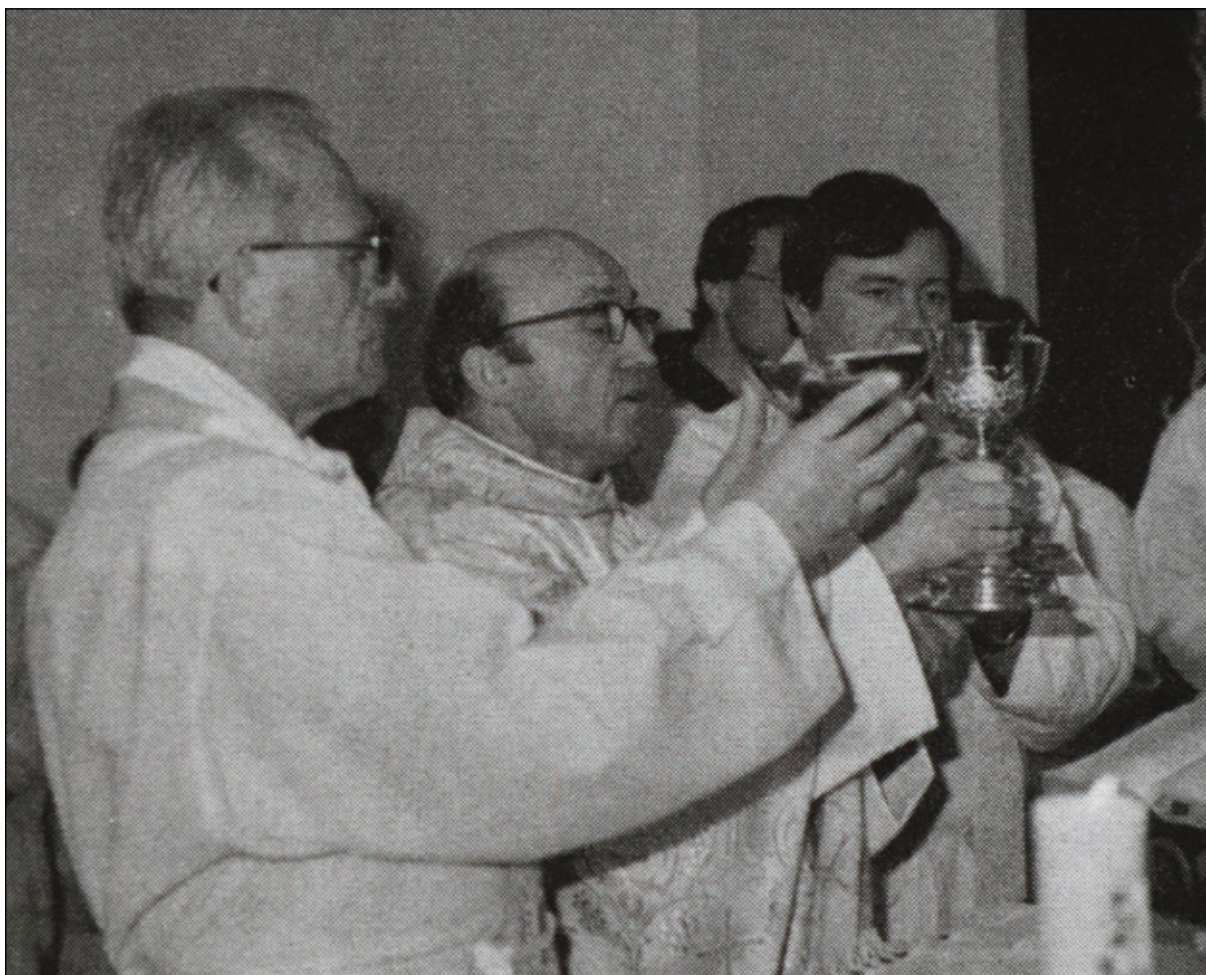
Ignác Matkulčík pochádza z oravskej obce Vavrečka. Donedávna to bola filiálka Námestova, dnes je to živá farnosť, v ktorej sa pekne rozvíja duchovný život. Inko – ako celý život Ignáca nazývali jeho najbližší – sa narodil 5. novembra 1929 v rodine Ignáca a Márie rod. Buganovej. Pochádzal z ôsmich detí, z ktorých tri zomreli krátko po narodení. Matka bola celý život doma pri deťoch a otec živil rodinu ako pastier dobytky a neskôr odišiel za prácou do belgických baní, kde odpracoval 9 rokov.

Kňazské povolanie v sebe pociťoval od útleho detstva, ale vtedy ešte netušil, aká komplikovaná cesta ho k nemu čaká. Už tu sa kula Ignácova húževnatosť. Základnú školu vychodil v rodnej obci Vavrečka, potom navštevoval štátnu meštiansku školu v Námestove a ako 13-ročný odišiel do Gymnázia v Kláštore pod Znievom, kde v roku 1950 zmaturoval a plánoval, že bude ihneď pokračovať v štúdiu

teológie. Po Barbarskej noci v apríli 1950 komunisti zatvorili všetky kňazské semináre a zriadili jeden centrálny seminár v Bratislave, voči ktorému však vo všeobecnosti spočiatku prevládala nedôvera. Ignác Matkulčík sa preto najskôr zamestnal na stavbe Oravskej priehrady a o rok neskôr nastúpil na základnú vojenskú službu (1951 – 1953).

Po návrate z vojenskej služby sa zamestnal na Základnej škole v Bobrove, kde bol istý čas aj riaditeľom školy. Keďže ale odmietol vstúpiť do komunistickej strany, tak ho zbavili nielen funkcie riaditeľa, ale ho aj preložili na Základnú školu do Beňadova. Hoci tam učil len niekoľko mesiacov, mimoriadne sa

vyznamenal najmä svojou schopnosťou vzbudiť nadšenie ľudí za Božiu vec, pričom využil svoje organizačné schopnosti. V mimoriadne ťažkých časoch dokázal presvedčiť tamajších obyvateľov, aby si postavili kostol. Hoci to bolo veľmi náročné a riskantné, predsa sa dielo s Božou pomocou podarilo. Veriaci z Beňadova si na pána učiteľa Ignáca spomínajú dodnes s veľkou láskou. Ale režim si od Ignáca Matkulčíka vyžiadal vtedy krutú daň: Ignác sa v roku 1955 prvý raz prihlásil na štúdium teológie do Bratislavy. Výsledkom bola ostrá výčitka školského inšpektora z Dolného Kubína: „Keď si chcel byť farárom, načo si šiel za učiteľa?“ Do týždňa sa musel zo školských služieb pobrať preč... Zamestnal sa ako lesník v areáli Oravskej priehrady, potom ako baník v Karvinej a robotník v ružomerských papierňach.

Skutočná krížová cesta na Ignáca Matkulčíka ešte len čakala. Jeho životnú zásadu a princíp orientácie v tvrdej moci ateistickej propagandy vyjadruje jeho pamätná veta: „To sú deti z kresťansko-katolíckych rodín, nemáme právo brať im vieru.“ Za tento postoj musel páter Ignác draho platiť. Štátna bezpečnosť mala svoje „oči“ všade a jej prisluhovačom

sa podarilo zosnovať kauzu Trstenský a spol. V roku 1957 zatkli viacerých kňazov (Mons. V. Trstenský, E. Odrobina, J. Marko, B. Pánči, J. Michna, L. Jančulák), medzi ktorými sa ocitol aj Ignác Matkulčík. Odsúdili ich na niekoľkoročné tresty odňatia slobody údajne za protištátnu činnosť podľa inštrukcií Vatikánu a pokynov „vatikánskeho agenta“ T. Kolakoviča. Ignáca odsúdili najskôr na 13 rokov väzenia a po odvolaní znížili trest na 6 rokov nepodmienečne. Potom nasledovali pobyty v jednotlivých väzniciach Slovenska aj v Čechách.

Hlavnou náplňou práce väzňov v tých časoch bolo páranie peria. Bolo to vlastne dobré rozhodnutie vtedajších mocipánov, ktorí chceli vtedajších väzňov pre náboženské dôvody izolovať od ostatných, a preto ich sústredili do spoločných oddelení. Tam sa mohli navzájom posilňovať a povzbudzovať. Ba ich vynaliezavosť našla aj spôsob, ako si navzájom vyslúžiť sviatosť zmierenia, ba vo väzení slúžili aj sväte omše. Najťažšia však bola psychická tyrania zo strany bacharov a veľké sviatky, počas ktorých väzni najviac trpeli z bolestného odlúčenia od svojich najdrahších. Ignác Matkulčík sa dostal na slo-

bodú po dvoch rokoch a šiestich mesiacoch tvrdého žalára. Oficiálnym dôvodom k prepusteniu bola amnestia prezidenta republiky dňa 9. mája 1960. Skutočnosť však bola taká, že Ignác Matkulčík bol úplne nevinným človekom, ktorý spolu s ďalšími odsúdenými hrdinsky prijal túto skúšku a v nej sa osvedčil ako verný kresťan katolík, ochotný prijať túto ne spravodlivosť pre Ježiša Krista.

Po vyslobodení z väzenia sa zamestnal na OSP v Námestove a potom v ružomerských celulózkach, konkrétne na strediskách v Oravskom Podzámku a v Tvrdošíne. V jeho srdci však stále pretrvávala túžba stať sa kňazom. Pred uväznením sa 3-krát hlásil do kňazského seminára, zakaždým mu zásahom štátnej moci prišla negatívna odpoveď. Po roku 1960 to skúšal znovu.

Túžba po kňazstve sa mu konečne začala plniť až v roku 1968, keď bol prijatý na štúdium teológie v Bratislave. Roky plynuli pokojne a na ich konci, v roku 1972 – 3 mesiace pred kňazskými vysviacikami – sa však Ignác dožil ďalšieho sklamanie, keď mu bolo doručené oznámenie dekana fakulty, že je z ďalšieho štúdia teológie vylúčený... Nepomohli žiadne odvolania ani sťažnosti či protesty na úrad vlády, ani generálnemu tajomníkovi ÚV KSČ. Pokorne sa vrátil domov a hľadal iné cesty ako sa stať kňazom.

Vtedy sa ho ujal páter Ján Hutýra z Misijnej spoločnosti sv. Vincenta (lazaristi), ktorý prijal Ignáca do tejto reholnej spoločnosti. Po absolvovaní predpísanej formácie sa Ignác konečne dožil svojho vytúženého dňa, keď z rúk Jána Chryzostoma Korca prijal tajne dňa 4. októbra diakonskú a 5. októbra 1975 kňazskú vysviacku.

A potom sa začal misijný život pátra Ignáca v plnom zmysle slova. Ihneď sa stal apoštolom oravskej mládeže. Veľmi rýchlo si našiel svoj priestor, keď si v hornooravských dedinách vytvoril skupinky mládežníkov, s ktorými sa pravidelne stretával v mesačných frekvenciách. Tak zároveň vytvoril systém duchovného života pre vtedajšiu mládež. Stretnutia mali vždy ako prvú časť rozjímanie nad Božím slovom a predsavzatia, a potom bola prednáška o nejakej téme z vierouky, mravouky alebo z aktuálneho liturgického okruhu. Vždy zostal čas aj na radostný rozhovor o bežných veciach, o ktoré sa 13 až 17-roční mladí ľudia zaujímajú. Páter Ignác bol vždy v úzkom kontakte aj s rodičmi týchto mládežníkov, ale okrem jedla, prípadne nocľahu – ak bolo treba čakať na autobus do nasledujúceho dňa – nikdy za svoju

výchovu mladých ľudí nič neprijal. Často opakoval Ježišove slová: „Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte“ (Mt 10,8). Druhým polom jeho činnosti bola námestovská nemocnica, kde pracoval ako skladník náhradných dielov pre nemocničné vozidlá. Stačilo len vstúpiť do kancelárie a on už vedel, že potrebujeme svätú spoveď. Svojim kolegyniam diskkrétne naznačil, že ide do skladu a tam sa nám venoval. To bola jeho spovednica...

Zostáva ešte dodať pár slov o poslednej etape životnej krížovej cesty pátra Ignáca Matkulčíka. Bola to druhá polovica 80-tych rokov, keď sa už s komunistickými vládcami dalo čo-to dosiahnuť, ak s nimi rokoval niekto, koho oni čo len čiastočne akceptovali. Preto si pátra Ignáca „vybojoval“ do svojej diecézy bansko-bystrický biskup. Tak sa stalo, že koncom roka 1984 páter Ignác Matkulčík mohol nastúpiť za farára do farnosti Trnava, potom nasledovali farnosti Mošovce, Hronec a Klak. Keď v roku 1990 prišla do prostredia lazaristov ponuka či prosba ísť pracovať na misie na Ukrajinu, páter Ignác ochotne šiel. Pracoval v slovenských farnostiach vo Veľkom Bereznom a v Dovhom. Všade požehnanie účinkovalo, venoval sa mládeži a deťom, ale staral sa aj o skrášlenie kostolných areálov a záhrad, pretože k tomuto všetkému mal vzťah a chápal to ako súčasť svojho poslania. Napokon sa vrátil na Slovensko a bol ustanovený za duchovného správcu kláštora Dcéry kresťanskej lásky v Bošanoch, kde 3. mája 1997 počas prípravy na sv. omšu v kostole náhle zomrel. Jeho poslednou vôľou bolo, aby bol pochovaný v rodnej Vavrečke na Orave. Stalo sa tak 9. mája 1997.

Páter Ignác Matkulčík, CM sväto žil a sväto zomrel. Oravská mládež z generácie pisateľa tohto článku mu je navždy vďačná za jeho žiarivý príklad svätého života a za jeho pomoc pri hľadaní životnej cesty a pri zvládaní ťažkostí, ktoré ateistický režim pripravil ľuďom vtedajších čias. Kiežby Pán daroval mnoho takýchto kňazov aj dnešnej slovenskej mládeži.

MONS. ANTON TYROL
GENERÁLNY VIKÁR SPIŠ

Bibliografia:

KURTULÍKOVÁ, M.: Väzenie ho nezlomilo..., Ave Košice, 2002; HLINKA, A.: Sila slabých a slabosť silných, Logos Zagreb 1989; MIKLOŠKO, F.: Nebudete ich môcť rozvrátiť, Archa Bratislava 1991.

ERKO - HKSD V SPIŠSKEJ DIECÉZE

Medzi významné laické hnutia, pôsobiace v Spišskej diecéze, patrí aj eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí. Je to organizácia, venujúca sa práci s deťmi, s celoslovenskou pôsobnosťou. Základom činnosti hnutia je pravidelná mimoškolská práca s deťmi v malých spoločenstvách – stretnutiach. Korene eRka siahajú do čias totalitného režimu, keď čestný predseda eRka Evžen Valovič začal v roku 1973 organizovať laický apoštolát detí a podnecoval prácu s deťmi najmä u mladých vysokoškolákov. V tomto čase bola činnosť vykonávaná tajne s duchovnou starostlivosťou kardinála Jána Chryzostoma Korca. Hnutie eRko, ako ho poznáme v dnešnej podobe, bolo založené v roku 1990 a v súčasnosti združuje na Slovensku takmer 7000 členov.

Cieľom eRka je pomáhať pri výchove a neformálnom vzdelávaní detí a mladých ľudí na zrelé kresťanské osobnosti, podieľajúce sa na rozvoji spoločnosti, v ktorej žijú. Poslanie eRka sa uskutočňuje cez

osobný príklad mladých dobrovoľníkov, ktorí prežívajú spolu s deťmi život v spoločenstve. Východiskovými hodnotami sú živá viera, radostná služba, otvorené spoločenstvo, úcta k životu, zodpovednosť a dôvera.

V našej diecéze prvé detské spoločenstvá – stretnutia, ktoré patrili do eRka, sa vytvorili hneď po jeho vzniku v roku 1990. V rokoch 1990 – 1992 sa do eRka zapojili obce hlavne v okolí Spišskej Novej Vsi, Liptova, Dolného Kubína a Námestova. Od roku 2016 eRko v Spišskej diecéze funguje v dvoch územiach: Spiš a OR-LI (Orava – Liptov). Do územia Spiš patrí 23 obcí (1038 členov) a do územia OR-LI 37 obcí (1212 členov). Spolu v našej diecéze je v eRku zapojených 60 obcí s počtom 2250 členov, čo predstavuje najväčší počet členov spomedzi všetkých diecéz na Slovensku. Väčšina stretnutí pôsobí vo farnostiach, alebo niektoré aj vo filiálkach, kde majú buď po jednom stretnutí s deťmi, alebo aj viac stre-

tiek hlavne vo väčších farnostiach. V našej diecéze je spolu 98 stretiek.

Deti sa so svojimi animátormi stretávajú spravidla v týždenných alebo dvojtýždenných intervaloch. Väčšinou sú stretká cez víkend a trvajú približne dve hodiny. Stretko má rodinný charakter. Prostredníctvom aktivít, rozhovorov, príbehov, modlitieb a hier prežívajú deti so svojimi animátormi radostné spoločenstvo. Program pre deti zabezpečujú animátori, ktorí sú v eRku dobrovoľníkmi. Hnutie eRko pre nich pravidelne pripravuje vzdelávacie podujatia (kurz Začíname, kurz Pokračujeme, Základný kurz, kurz o táboroch, Dobrovoľnícka UNiverzita eRka, kurz Násťročných), okrem toho majú animátori k dispozícii pre prácu s deťmi rôzne metodické materiály (napr. časopis Lusk), alebo príručky o modlitbách, piesňach, hrách s deťmi, ktoré vydáva eRko. Mnohé deti hlavne vo veku od 6 do 10 rokov odoberajú časopis Rebrík, ktorý je jediný katolícky časopis pre deti na Slovensku. Vydáva ho eRko raz mesačne počas školského roka od svojho vzniku.

Vyvrcholením celoročnej činnosti s deťmi sú vo viacerých farnostiach počas letných prázdnin detské tábory. V našej diecéze eRkári organizujú približne 35 táborov pre viac ako 2000 detí, z ktorých takmer polovica nie je v členstve eRka (budujeme otvorené spoločenstvo). Snažíme sa deti vytiahnuť z dnešnej

modernej doby počítačov, mobilov a sociálnych sietí a zmysluplne s nimi tráviť voľný čas. Počas roka sa deti zapájajú do rôznych kampaní eRka, napr. Deň počatého dieťaťa, Vypni telku – zapni seba, Detský čin pomoci, Sviečka za nenarodené deti, Deň radosti. Najväčšou akciou eRka je Dobrá novina, do ktorej sa v našej diecéze zapája približne 120 farností, teda nielen deti z eRka, ale aj z ďalších hnutí, či priamej farskej pastorácie. V rámci koledníckej akcie deti počas vianočného obdobia koledami a vinšmi ohlasujú radostnú zvesť o narodení Krista a súčasne zbierajú finančné dary, ktorými Dobrá novina od roku 1995 podporuje rozvojové projekty v Afrike, čím deti vychovávame k solidarite. Pred samotnou Dobrou novinou sa každý rok v advente koná slávnostná svätá omša, v ktorej otec biskup požehná a vyšle koledníkov Dobrej noviny. Prvé vyslanie koledníkov sa uskutočnilo v roku 1997 práve na Spišskej Kapitule. V mesiaci máj organizuje eRko na Mariánskej hore v Levoči Misijnú púť detí s našim otcom biskupom, ktorá je príležitosťou poďakovať deťom za ich vianočné koledovanie. Srdečne pozývame všetky deti (nielen z eRka), aby prišli aj tento rok 12. mája so začiatkom o 8.30 hod. na Mariánsku horu do Levoče.

Činnosť eRka v jednotlivých obciach prebieha hlavne pod záštitou farnosti. Spolupracujeme s kňaz-

mi, stretká sú realizované v priestoroch fary alebo v pastoračných centrách. Mnohí kňazi nám pomáhajú, chodia na eRko stretká, prídu vyslúžiť svätú omšu na väčšie akcie eRka, za čo im veľmi ďakujeme. Raz ročne sa koordinátori území spolu s eRko kňazmi o. Tomášom Tarčákom a o. Romanom Sanigom stretávajú s naším diecéznym biskupom na biskupskom úrade, kde sa rozprávajú o fungovaní eRka v našej diecéze. Okrem toho pozývame otca bisku-

pa na mnohé akcie, na ktoré ochotne prichádza. Pôsobenie mladých ľudí v eRku prinieslo množstvo kňazských a reholných povolaní, ako aj povolaní do manželstva s viacdetskými rodinami. Našou túžbou a cieľom do budúcnosti je aj naďalej prinášať deťom radosť zo života a pomáhať rodičom a učiteľom vychovávať z nich zrelé kresťanské osobnosti.

DANIEL LYSÝ
KOMISIA PRE MLÁDEŽ

KOSTOL SV. ŠIMONA A JÚDU V KŇAŽEJ

Knyesy, Knyaza, Knaza, Knyása, Knyazsa, Kněžá, Kňazá, Kňazia – to sú všetko staré historické názvy niekedy samostatnej oravskej obce, v súčasnosti jednej z deviatich mestských častí Dolného Kubína. Zaujímavý geografický názov sa najviac približuje k slovu kňaz, ale pravý význam zostáva tajomný. Napriek tomu nie je na Slovensku ojedinelý. Poznáme ešte Kňazice ako mestskú časť Zlatých Moraviec, Kňazovu Lehotu ako súčasť Lietav-

skej Svinnej – Babkova, Kňazí stôl v Strážovských vrchoch, či Kňazí vrch v Považskom Inovci. Pomerne skúpy na historické informácie je aj farský kostol sv. Šimona a Júdu v Kňažej. Jeho terajšia architektonická podoba pochádza zo začiatku až polovice 20. storočia. Predtým tu stál menší murovaný kostol z roku 1774, pred ním ešte drevený z roku 1614.

LUBOMÍR KALAVSKÝ

OCHRANA PRÍRODY V LESOCH SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA

V poslednom období rezonuje v spoločnosti otázka ochrany lesov, prírody a živočíchov. Nachádzajú sa v majetku spišského biskupstva nejaké významné chránené lokality?

V centrálnej časti Národného parku Slovenský raj má spišské biskupstvo v majetku približne 1300 ha územie, z toho približne 1100 ha lesných porastov. Konkrétne sú to lesy v okolí Kláštoriska, Biskupskej polany, nad vodnou nádržou Klauzy, rokliny Veľký Kysel atď.

Akým spôsobom sú obhospodarované uvedené lokality v národnom parku?

Závisí to od toho, v akom stupni ochrany resp. zóne ochrany prírody sa daný lesný porast nachádza. Územie národného parku je v treťom až piatom stupni ochrany (zóna C až A). V treťom je obmedzenie bežného obhospodarovania lesa v menšej miere ovplyvnené požiadavkami ochrany prírody, v štvrtom postupujeme presne podľa pokynov vedenia NP, a v piatom najvyššom stupni je bezzásah a úplne vylúčenie akýchkoľvek lesohospodárskych činností.

Čiže v 4. stupni ochrany musia lesníci a štátna ochrana prírody spolupracovať na dosiahnutí spoločného cieľa. V čom spočíva?

Rekonštrukcia súčasných lesných porastov výraznejšie ovplyvnených ľudskou činnosťou, do stavu umožňujúceho samovoľný vývoj smerom k prírodnému lesu. Vykonáva sa dôsledná úprava drevinového zloženia smerom k pôvodnej, prirodzenej skladbe - eliminácia nepôvodných drevín (najmä smrek) a podpora vzácnych drevín (cenné listnáče: javor, brest, lipa, jaseň).

Má vlastník, ktorého lesný pozemok sa nachádza v chránenom území, nárok na nejakú kompenzáciu?

Podľa zákona o ochrane prírody č. 543/2002 Z.z. (§ 61) je vlastníčkovi poskytovaná náhrada vo for-

me zmluvnej starostlivosti alebo finančnej náhrady. Zmluvná starostlivosť spočíva v príspevku obhospodarovateľovi lesa na pokrytie zvýšených finančných nákladov pri ťažbovej a pestovnej činnosti. Finančná náhrada pripadá vlastníčkovi v najvyššom 5. stupni ochrany, kde nemôže vôbec hospodáriť. Vlastník musí byť v tomto prípade iniciatívny, musí si dať vypracovať na vlastné náklady alternatívny program starostlivosti o les, znalecký posudok vyhotovený súdnym znalcom v oblasti lesného hospodárstva a, samozrejme, podať žiadosť na okresný úrad v sídle kraja, odbor starostlivosti o životné prostredie.

Aký je podiel chránených území v lesoch spišského biskupstva?

V súčasnosti sa nachádza v 4. stupni ochrany približne 130 ha lesa v lokalite Biskupská polana, kde je aj uplatňovaná zmluvná starostlivosť. V 5. stupni ochrany sa nachádza približne 800 ha lesa v lokalite Klauzy, Kysel, Grimlacká cesta, a v tomto prípade nám patrí finančná náhrada za obmedzenie bežného hospodárenia. Každý takýto nárok je podmienený dodržiavaním prísnych podmienok štátnej ochrany prírody, a po skončení kalendárneho roka kontrolné preberanie vykonaných, resp. nevykonaných prác v dotknutých porastoch. Akékoľvek porušenie dohodnutých pravidiel a postupov by malo za následok zánik nároku na akýkoľvek príspevok. V najbližšom období sa budeme zaoberať ochranou pôvodných dubových porastov v medzi obcami Ordzovany a Podproč, kde bude dôležité urobiť maximum pre zachovanie súčasného drevinového zloženia, ktoré je v danej oblasti jedinečné. Manažment chránených území, spolupráca vlastníkov a obhospodarovateľov pozemkov so štátnou ochranou prírody, ich vzájomná ústretovosť, rešpektovanie práv a požiadaviek pri jednotlivých konaniach, sú predpokladom trvalého udržania stability a rozvoja dotknutého územia pre nasledujúce generácie.

ING. TOMÁŠ HUTYRA
PRO POPULO POPRAD, S.R.O.

LESY V OKOLÍ VODNEJ NÁDRŽE KLAUZY V SLOVENSKOM RAJI

PRÍRODE BLÍZKE ZMIEŠANÉ LESNÉ PORASTY V LOKALITE GLACKÁ CESTA – 5. STUPEŇ OCHRANY

ODSTRAŇOVANIE NEPÔVODNÝCH DREVÍN (SMREK) A PODPORA PRIRODZENEJ SKLADBY DREVÍN (BUK, JAVOR)

VYPRACOVANIE ZNALECKÉHO POSUDKU Z DÔVODU OBMEDZENIA BEŽNÉHO HOSPODÁRENIA V LESOCH – TERÉNNÉ PRÁCE

IMELO VYRASTAJÚCE NA KMENI JEDLE V NP SLOVENSKÝ RAJ (KLÁŠTORISKO)

DUCH SVÄTÝ A ŽIVOT MLADÉHO ČLOVEKA

Keď sa počas duchovných cvičení alebo pri formácii zhovárame s mladými (no nielen s mladými) ľuďmi o Bohu, často badať jednu zásadnú vec. Pri téme o Duchu Svätom neraz ostanú bez slov, z čoho badať, že je pre nich veľkou neznámou. Mnohým sa spája iba s pojmom „tretia božská osoba“ a s tým, že je nejako prepojený so sviatosťou birmovania, príp. so siedmimi darmi, ktoré niekedy skúšajú vymenovať. Prečo je to tak?

Ak na otázku: Kto je Duch Svätý? počujeme od mladých odpoveď: Tretia božská osoba. Zdá sa, akoby Duch Svätý ostával iba v pojmovej rovine, nie však osobnostnej či vzťahovej. Alebo inak: Vyzerá to tak, akoby mladí mnohokrát vedeli teologicky správne zadať pravdu o osobe Ducha Svätého, avšak bez hlbšej spojitosti tejto pravdy s vlastným životom. Páter Raniero Cantalamessa hovorí, že ak chceme naozaj vysvetliť, kto je Duch Svätý, musíme rozlišovať dve roviny: po prvé kým Duch Svätý je (sám v sebe od večnosti), po druhé kým bol a je pre nás v dejinách spásy. Inými slovami to, čo Duch Svä-

tý je a to, čo koná (Cantalamessa, R.: Dech Božského Ducha, Kostelní Vydří 1997, s. 7).

Aktuálne prežívame obdobie po Veľkej noci. V Starom zákone tomuto obdobiu zodpovedá pamiatka na vyslobodenie Izraelitov z Egypta a putovanie k vrchu Sinaj ako príprava na zmluvu, ktorú potom dal Boh Mojžišovi na tomto vrchu. V Novom zákone bol tento čas obdobím, v ktorom sa apoštolom zjavoval vzkriesený Kristus. Vyvrcholením týchto dní bolo zoslanie Ducha Svätého na apoštolov, ktoré znamenalo začiatok ich verejného účinkovania, verejného ohlasovania Krista, ktorý zomrel a vstal z mŕtvych. Udalosť zoslania Ducha znamenala pre apoštolov, a teda aj pre Cirkev, významnú zmenu. Tak významnú, že sa môžeme oprávnené pýtať, čo sa stalo s apoštolmi, ktorí boli zo strachu pre židmi ukrytí za zatvorenými dverami a zrazu vychádzajú von, verejne ohlasujú Krista a neboja sa prenasledovania a výsmechu. Odkiaľ majú moc uzdravovať chromých, kriesiť mŕtvych a prinášať Slovo, ktoré mení srdcia ľudí?

Turíce boli v prvotnej Cirkvi tak výnimočnou udalosťou, že podľa Tertuliána a sv. Atanáza sa Turícami označoval nielen 50. deň po Kristovom vzkriesení, ale všetkých 50 dní od veľkonočnej vigílie (tamže, s. 22.). Kresťania prvých storočí si teda živo pripomínali a slávili dar Ducha Svätého Cirkvi.

V pastorácii s mládežou sa často zameriavame na kerygmu, t. j. jadro a základné pravdy kresťanskej viery. Často badáme, že mladí vitálne reagujú počas katechéz o Božej láske, hriechu, Ježišovi Kristovi a spáse, ale keď im hovoríme o Duchu Svätom, akoby sme sa ocitli pred veľkou neznámou. Ako sme už povedali, najčastejšia a väčšinou jediná odpoveď, ktorá sa nám dostane, je tretia božská osoba.

Aj pre tento dôvod sme začali v katechézach pre mladých viac poukazovať na pôsobenie, konanie Ducha Svätého v živote človeka. Vychádzame pritom zo základnej pravdy, že Duch Svätý je OSOBOU (nielen neosobnou mocou alebo energiou, ako to tvrdia Jehovovi svedkovia). Ak je OSOBOU, znamená to, že tvorí vzťahy, najmä vzťah s Otcom a Synom a taktiež vzťah s nami. Toto je prvá a základná pravda, na ktorú kladieme dôraz počas duchovných obnov alebo formácie v rámci animátorskej školy. Veľmi dobre nám v tom poslúži ikona od Andreja Rublova z 15. stor., kde je Najsvätejšia Trojica predstavená v podobe troch anjelov. Na tejto ikone je nádher-

né práve to, že Duch Svätý je znázornený ako osoba. Už to nie je len nejaký obraz alebo symbol – holubica, oheň, voda, víťor ...

Ježiš ho v Evanjeliu podľa Jána nazýva Tešiteľom, Duchom pravdy a už tieto pomenovania vyjadrujú jeho činnosť v živote človeka – potešovať, obhajovať, zjavovať pravdu, odhaľovať lož. Je Láskou, ktorá nás posväcuje, privádza k Ježišovi, je naším učiteľom modlitby, ako to hovorí sv. Pavol, ba sám sa v nás modlí nevysloviteľnými vzdychmi (porov. Rim 8,26). Je Priateľom, ktorý v nás potvrdzuje a pripomína nám, že sme Božími synmi a dcérami (porov. Rim 8,15). Je akoby nežná matka, ktorá učí svoje dieťa vyslovovať „otecko“ a opakuje s ním to slovo, kým sa ho dieťa nenaučí volať tak otca i zo spánku, ako to hovorieval biskup Diadochos z Fotiky (Cantalamesa, R.: Zpěv Ducha, Kostelní Vydří 2001, s. 21).

Takouto formou zamerania katechéz sa usilujeme, aby mladí pochopili, aké dôležité miesto má v ich živote Duch Svätý a akí dôležití, azda správnejšie by bolo povedať, žiarlivo vytúžení sú oni pre neho (porov. Jak 4,5). Až následne im približujeme katechézy o jeho pôsobení vo sviatostiach, liturgii a v živote Cirkvi.

Veľmi sa tešíme, že mladým, ktorí k nám do centra vo Važci prichádzajú, môžeme približovať práve

túto pravdu o Duchu Svätom. Duch Svätý je osobou, ktorá túži po vzťahu s nami a my ho môžeme každý deň pozývať do nášho života, aby nás viedol, miloval a posväcoval.

Na záver sa nechajme inšpirovať modlitbou sv. Simeona, ktorá dopĺňa všetko ostatné, o čom sme tu písali:

Príď, pravé svetlo.
 Príď, večný život.
 Príď, skryté tajomstvo.
 Príď, bezmenné tajomstvo.
 Príď, nevýslovná skutočnosť.
 Príď, Ty, ktorý unikáš
 ľudskému chápaniu.
 Príď, nekončiaca radosť.
 Príď, svetlo bez tieňov.
 Príď, nádej všetkých spasených.
 Príď, vzkriesenie mŕtvych.
 Príď, môj dych a môj život.
 Príď, potešenie mojej duše.
 Príď, moja radosť a moja sláva,
 moja neutíchajúca rozkoš,
 žiariaci šat, spaľujúci démonov,
 očistenie, ktoré ma obmýva
 nepoškvrnenými a svätými slzami.
 Ostaň, Zvrchovaný,

nenechávaj ma samého:

Až prídu moji nepriatelia, ktorí
 sa stále snažia pohltiť moju dušu,
 nech nájdu Teba, prebývajúceho
 v nej a nech hneď utečú,
 aby proti mne nič nezmohli,
 lebo uvidia Teba, najsilnejšieho
 zo všetkých,
 prebývať v dome mojej
 úbohej duše.

DANIEL LYSÝ,
 KOMISIA PRE MLÁDEŽ, VAŽEC

STAŇTE SA NAŠÍM PRISPIEVATEĽOM

DEJE SA VO VAŠEJ FARNOSTI ČI V SPOLOČENSTVE NIEČO PODNETNÉ?

DAJTE O TOM VEDIEŤ!

NAPÍŠTE NA CASOPIS@KAPITULA.SK.

AK CHCEŠ DOSTÁVAŤ ČASOPIS PRIAMO DO SVOJEJ SCHRÁNKY,
DAJ NÁM TO VEDIEŤ NA CASOPIS@KAPITULA.SK

[NÁJDETE NÁS AJ NA FACEBOOKU](#)